

1. Samuel P Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. Penguin Book, 1997.
2. Постанова КАС ВС від 19.04.2022 р. в справі № 816/687/16, адміністративне провадження № К/9901/33796/20). URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat/palata_19_04_01_2022_816_687_16
3. Пацурківський Петро, Гаврилюк Руслана. Війна росії проти України та вітчизняні публічні фінанси. *Право України*. 2022. № 3. С. 9–25.
4. Гаврилюк Руслана, Пацурківський Петро. Воєнна матриця податкового права України. *Право України*. 2023. № 4. С. 106–123.
5. Гаврилюк Р. О., Пацурківський П. С. Дискусійні питання юридичної визначеності податкового права України в умовах воєнного стану. *Юридична Україна*. 2023. № 10. С. 22–30.
6. Пацурківський П. П. Справедливість і розумність податкового права України в умовах воєнного стану. *Приватне та публічне право*. 2023. № 3. С. 69–75.

Інна Мельниченко

ад'юнкт кафедри кримінального
права та кримінології
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОТЕРПЛООРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ЗАПОБІГАННЯ СЕКСУАЛЬНОМУ НАСИЛЬСТВУ, ПОВ'ЯЗАНОМУ ЗІ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ В УКРАЇНІ

Статтею 3 Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 р., проголошено, що кожна людина має право на життя, свободу, особисту недоторканність. Поряд з цим, сучасний світовий порядок та система міжнародного законодавства не завжди забезпечує дотримання прав людини під час збройного конфлікту. Історично підтверджено, що найбільше порушень прав людини вчиняється саме під час міжнародних збройних конфліктів.

Збройна агресія російської федерації щодо України характеризується систематичним та широкомасштабним вчиненням сексуального насильства щодо цивільного населення, а також комбатантів.

З початку повномасштабного вторгнення органами прокуратури зафіксовано 340 фактів вчинення сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом (далі СНПК). Відносно жінок зафіксованого 217 випадків такого насильства та 123 – відносно чоловіків, при цьому відомо про вчинення СНПК відносно 16 неповнолітніх дівчат та 1 неповнолітнього

хлопця. Найбільше фактів СНПК зафіксовано на території Херсонської (109), Донецької (79) та Київської (60) областей [1].

Відповідно до Женевських конвенцій та Протоколів до них, Римського статуту Міжнародного кримінального суду, СНПК є воєнним злочином, злочином проти людяності та в окремих контекстах може визнаватися актом геноциду. Відповідно, на глобальному рівні сформульовані ключові міжнародні стандарти протидії цьому злочину.

Так, резолюції 1820 (2008), 1888 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2467 (2019) визначають сексуальне насильство як воєнний злочин, який загрожує міжнародній безпеці та зобов'язують держави проводити розслідування та забезпечувати доступ до правосуддя для потерпілих [2]. Резолюція 1960 (2010) трактує «сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом», як сексуальне насильство, яке відбувається в конфліктних або постконфліктних ситуаціях або в інших ситуаціях, що викликають занепокоєння (наприклад, політична боротьба) і має прямий чи опосередкований зв'язок із самим конфліктом чи політичною боротьбою, тобто, часовий, географічний та/або причинно-наслідковий зв'язок. Воно стосується окремих випадків або типових проявів практики зґвалтування, сексуального рабства, примусу до проституції, примусової вагітності, примусової стерилізації та інших форм сексуального насильства порівнянної тяжкості, скоєних проти жінок, чоловіків, дівчат та хлопчиків, а також відповідних моделей поведінки, у тому числі використання цієї поведінки як військової тактики або засобу політичного залякування сторонами конфлікту [3]. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (2011 р.) наголошує, що збройні конфлікти особливо зачіпають права жінок, зокрема у формі систематичного зґвалтування та сексуального насильства. Поряд з цим під час збройних конфліктів та в постконфліктний період збільшується ризик та частота насильства за гендерною ознакою [4].

Основні засади потерпілоорієнтованого підходу в контексті запобігання СНПК ґрунтуються на міжнародних стандартах, розроблених ООН, Міжнародним комітетом Червоного Хреста, міжнародними правозахисними організаціями та спеціалізованими судами.

Керівні принципи щодо потерпілоорієнтованого підходу відносно постраждалих від СНПК містяться в Кодексі Надії Мурад. Основною ідеєю потерпілоорієнтованого підходу є необхідність розширення можливостей постраждалих від СНПК шляхом пріоритезації їхніх прав, забезпечення безпеки, благополуччя, задоволення потреб та побажань. Потерпілоорієнтований підхід є складовим компонентом холістичного підходу, який базується на переконанні, що всі компоненти підтримки постраждалих від насильства взаємопов'язані і повинні надаватися комплексно відповідно до їхніх (постраждалих від насильства) потреб та інтересів. Велика увага приділяється взаємодії різноманітних структур підтримки та спроможності кожної з них надавати своєчасні та якісні послуги [5].

Одним з напрямків запровадження потерпілоорієнтованого підходу є розробка механізмів репарацій та компенсацій для потерпілих. Так, 20 листопада 2024 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про правовий і соціальний захист осіб, постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України, та надання їм невідкладних проміжних репарацій» [6], яким закріплено право постраждалих від СНПК на отримання невідкладної грошової допомоги.

Крім того, наразі спостерігається активний процес гармонізації національного законодавства з нормами Римського статуту Міжнародного кримінального суду, зокрема це доповнення Кримінального Кодексу України ст. 442-1 «Злочини проти людяності»; закріплення в ст. 31-1 кримінальної відповідальності військових командирів, інших осіб, які фактично діють як військові командири тощо за вчинення окремих злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Під час розслідування актів СНПК в роботі практичних підрозділів Служби Безпеки України, органів прокуратури та поліції використовуються стандарти, передбачені Міжнародним протоколом із документування і розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту, запроваджуються передові методики опитування постраждалих від СНПК для недопущення повторної травматизації таких осіб. Забезпечується участь в розслідуваннях спеціально підготовлених слідчих та прокурорів, які пройшли тренінги з роботи з цією категорією потерпілих, з урахуванням їх вразливого стану. В роботі слідчих використовуються протоколи конфіденційності, інформованої згоди та психосоціальної підтримки під час допиту, тощо.

Крім того, варто зазначити про активізацію діяльності з супроводу постраждалих від СНПК, зокрема розширення доступу до кризових центрів, медичних послуг, юридичного супроводу та психологічної реабілітації.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що в Україні поступово запроваджується інституціоналізація потерпілоорієнтованого підходу у правоохоронну діяльність та судову практику. Однак, потребує покращення та посилення міжвідомча взаємодія та співпраця з міжнародними структурами, а також запровадження довгострокових програм підтримки та реабілітації потерпілих від СНПК.

Запровадження цих заходів сприятиме забезпеченню правосуддя для потерпілих та ефективній протидії СНПК, а також мінімізації наслідків такого насильства для постраждалих.

1. Офіс Генерального прокурора. URL : <https://gp.gov.ua/>.

2. Резолюції Ради Безпеки ООН: United Nations Security Council (UNSC), Resolution 1820 (2008), UN Doc. S/RES/1820 (2008), 19 June 2008, para 1. URL : https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SCResolutionWomen_SRES1960%282010%29%28en%29_0.pdf.

3. Resolution 1960 (2010). Adopted by the Security Council at its 6453rd meeting, on 16 December 2010. URL : https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SCResolutionWomen_SRES1960%282010%29%28en%29_0.pdf.

4. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. 11 травня 2011 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text.

5. Глобальний кодекс поведінки щодо збору та використання інформації про систематичне сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом. 13 квітня 2022 р. URL : https://www.wicc.net.ua/media/WEB_Booklet_on%20survivors%20centred%20approach_CRS_V_UA.pdf.

6. Про правовий і соціальний захист осіб, постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України, та надання їм невідкладних проміжних репарацій. Закон України від 20 листопада 2024 року № 4067-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4067-20#Text>.

Олександр Мілютін

аспірант кафедри

соціально-економічних дисциплін

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

Тетяна Мірошніченко

професор кафедри

соціально-економічних дисциплін

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Цифровізація набуває статусу ключового чинника структурної перебудови світової економіки, оскільки інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у виробничі й управлінські процеси формує новий тип господарювання, заснований на даних. Широке впровадження цифрових рішень знижує трансакційні витрати, прискорює інноваційні цикли та підвищує капіталомісткість знань, що у підсумку стимулює зростання валової доданої вартості. Водночас технологічний прогрес не завжди віддзеркалюється у макроекономічній статистиці, що зумовлює «парадокс Солоу»: значний приріст користувачів Інтернету або мобільного зв'язку у багатьох країнах не автоматично трансформується у пропорційне збільшення продуктивності праці [1]. Проте кумулятивний ефект поступового насичення економіки цифровими сервісами виявляється у довгій перспективі через формування нових ринків, наприклад, платформ спільного доступу чи сервісів